

ВІДГУК

**доктора юридичних наук, професора Борка Андрія Леонідовича
на дисертацію Білоуса Ярослава Володимировича на тему
«Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних
технологій в Україні» на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і
процес; фінансове право; інформаційне право**

Дисертація Я.В. Білоуса присвячена актуальній для сучасної юридичної науки та практики тематиці та виконана в рамках спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Концепція правового регулювання та публічного адміністрування використання інформаційних технологій в Україні певною мірою розроблена в сучасній доктрині адміністративного права, про що автор вірно зазначає в роботі, проте використання інформаційних технологій в Україні як об'єкту адміністративно-правового регулювання в Україні ще не було предметом окремого дослідження, що актуалізує необхідність підготовки цієї роботи.

Обґрунтовуючи актуальність теми дослідження дисертант справедливо зазначає, що використання інформаційних технологій є особливою сферою діяльності, яка врегульована нормами як публічного, так і приватного права. Суспільні відносини, пов'язані із використанням інформаційних технологій, врегульовані нормами конституційного, адміністративного, цивільного, кримінального, податкового права, а також нормами міжнародного публічного й приватного права. Інформаційні технології є фундаментальною складовою публічного управління, бізнесу та суспільного життя, а їхній стрімкий розвиток висуває нові вимоги до нормативно-правового забезпечення. Враховуючи, що нормативно-правове регулювання у цій сфері в Україні ще перебуває на етапі становлення, дослідження Білоуса Я.В. є актуальним та своєчасним.

До актуальних питань й проблем адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій в Україні Я.В. Білоус справедливо відносить: проблему визначення правового статусу інформаційних технологій як об'єкта адміністративно-правового регулювання; питання належної систематизації суб'єктів адміністративно-правового регулювання в сфері інформаційних технологій в Україні; питання класифікації адміністративних процедур у сфері адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій в Україні; питання удосконалення механізмів публічного управління в сфері цифровізації держави; проблеми забезпечення кібербезпеки в Україні та запобігання кіберзагрозам, розвитку та удосконалення правових механізмів протидії злочинам у цифровому середовищі в умовах триваючої повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України; питання повної адаптації національного адміністративного законодавства, яким врегульовано різні аспекти використання інформаційних технологій, до права ЄС, а також, запозичення позитивного досвіду впровадження інформаційних технологій у публічне адміністрування окремих зарубіжних країн, з урахуванням національних особливостей України та враховуючи швидкі темпи розвитку інформаційних технологій у світі. Окремо дисертантом підкреслюється важливість адміністративно-правового регулювання цифрових послуг та електронного урядування, що сприятиме формуванню ефективного правового середовища для взаємодії громадян, бізнесу та держави у цифровій сфері. Важливим є й те, що автор справедливо наголошує на необхідності правового врегулювання в Україні віртуальних активів, Інтернету речей та штучного інтелекту, ретельно аналізуючи потенційні ризики їх застосування, а також визначаючи межі публічного контролю в цій сфері.

Окреслені проблеми та ряд інших питань вимагають їх оперативного вирішення на законодавчому рівні та на рівні відомчої нормотворчості з метою удосконалення механізму публічного адміністрування у даній сфері суспільних відносин.

Вищезазначене обґрунтовує як теоретичну, так і практичну значимість дослідження Білоуса Я.В.

Дисертація має логічну будову та містить всі необхідні структурні елементи. В процесі дослідження Я.В. Білоусом опрацьовано значний масив нормативних та літературних джерел, наукової періодики, що дозволило сформулювати обґрунтовані та взаємопов'язані висновки.

Заслуговує на увагу наукова новизна дисертації, яка є першим комплексним дослідженням використання інформаційних технологій в Україні як об'єкта адміністративно-правового регулювання з урахуванням останніх змін до законодавства, аналізом актуальних питань та зарубіжного досвіду правового регулювання та публічного адміністрування у даній сфері суспільних відносин.

Сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, зроблені узагальнення, висновки та пропозиції мають загальнотеоретичне та прикладне значення для науки адміністративного права, правотворчої діяльності та юридичної практики у сфері правового регулювання та публічного адміністрування використання інформаційних технологій.

Як і будь-яке ґрунтовне наукове дослідження, робота Я.В. Білоуса не позбавлена певних недоліків.

По-перше, в підрозділі 1.2. «Генеза адміністративно-правового регулювання інформаційних технологій в Україні» майже залишено поза увагою аналіз наукових робіт та публікацій радянських авторів, присвячених обраній автором тематиці. Українські науковці часів СРСР приділили чималу увагу різним аспектам правового регулювання та публічного адміністрування інформаційних технологій того періоду, тому стислий виклад їх досягнень тільки б прикрасив роботу. Автором досить поверхово висвітлено роль радянського періоду України, який мав великий вплив на формування сучасного українського законодавства в сфері інформаційних технологій, зосередившись лише на тому, що відповідна сфера інформаційних технологій у доінституційному періоді (до 1991 р.) мала обмежене застосування,

переважно у вигляді автоматизованих систем управління для потреб оборонної, космічної та промислової галузей держави.

По-друге, у назві підрозділу 2.1 дисертації автором заявлено дослідження адміністративно-правового забезпечення правового режиму інформаційної безпеки в Україні.

В той же час ознайомлення із змістом даного підрозділу дає підстави стверджувати, що в роботі сконцентрована увага на аналізі чинних законів України, міжнародних актів та Стратегії інформаційної безпеки. Проте, дещо поверхово проаналізовано стан відомчої нормотворчості у даній сфері суспільних відносин, не систематизовані підзаконні нормативно-правові акти, якими врегульовано різні аспекти забезпечення інформаційної безпеки в Україні.

По-третє, досліджуючи зарубіжний досвід правового регулювання публічного адміністрування використання інформаційних технологій Я.В. Білоус зосереджує увагу на досвіді нормотворчих досягнень Європейського Союзу, а також, окремо: Естонії, США, Сінгапуру, Південної Кореї та Китаю. Проте, в роботі було б доцільно дослідити також відповідний позитивний досвід, окремо від загального досвіду ЄС, інших держав Західної та Східної Європи, а також, Латинської Америки, Африки, Близького Сходу. Для України, зокрема, корисним є позитивний досвід пострадянських країн, які позбулися тоталітарного минулого та побудували демократичні та розвинуті системи правового регулювання використання інформаційних технологій (як-то Литовська, Латвійська Республіки, Чеська Республіка, Словацька Республіка тощо).

По-четверте, певною мірою неповними є висновки Я.В. Білоуса, викладені у підрозділі 1.3. «Нормативно-правові основи регулювання використання інформаційних технологій», відповідно до яких автор стверджує, що нормативно-правову основу регулювання використання інформаційних технологій в Україні складають наступні напрями державної політики: впровадження електронного документообігу, забезпечення захисту

персональних даних та забезпечення кібербезпеки. При цьому дисертант залишає поза увагою такий напрям державної політики як електронне урядування, питання щодо якого було детально висвітлено у іншому підрозділі дисертації. Таким чином, хоча запропонована автором структура нормативно-правової бази є досить логічною, тим не менш потребує певного доповнення.

По-п'яте, пропозиція Я.В. Білоуса розробити Цифровий кодекс України виглядає досить сміливо й перспективно, однак вимагає більш детального обґрунтування, зокрема, в питанні щодо потенційних ризиків його розробки та впровадження. Доцільність систематизації та кодифікації законодавства у сфері використання інформаційних технологій викликає ряд спірних аспектів щодо відповідності такого кодексу сучасним тенденціям розвитку законодавства України, адже така систематизація може виявитися надто складною у контексті стрімких змін у сфері інформаційних технологій.

Проте, висловлені зауваження мають дискусійний характер і значною мірою не впливають на загальну позитивну оцінку роботи Я.В. Білоуса.

Вищезазначене дозволяє зробити висновок про те, що дисертація на тему «Адміністративно-правове регулювання використання інформаційних технологій в Україні» на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право є завершеною науковою працею, яка відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів», а її автор – Білоус Ярослав Володимирович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор,
декан факультету морського права
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова**

А. Л. Борко